

K základním otázkám tzv. sportovního práva

doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.,

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Abstrakt: Sportovní právo (jakožto soubor skutečných právních norem) by nemělo být chápáno jako samostatné odvětví práva; ani v České republice a pravděpodobně ani obecně. Je však užitečné uznávat jeho existenci (i pojem) jak v oblasti výzkumu, tak v pedagogickém procesu. Na těchto dvou platformách sportovní právo zahrnuje nejen skutečné právní normy, ale též ohromný okruh norem mimoprávních (tvořících tzv. autonomní sportovní právo).

Abstract: Sports law (as a complex of real legal rules) should not be considered as a separate branch of law; neither in the Czech Republic, and most probably not in general either. Nevertheless, it is useful to acknowledge its existence (and its notion) both in the area of research, as well as in the educational process. On these two platforms the sports law includes not only real legal rules, but also a huge range of extra legal rules (forming the so-called autonomous sports law).

Klíčová slova: sport, právo, sportovní právo, autonomní právo

Key words: sport, law, sports law, autonomous law

1. Úvodem

Sport patří k fenoménům, které v posledních desetiletích nabývají stále více na významu. Platí to o oblasti společenského života, ale i o rozmanitých oblastech dalších, zejména o ekonomice, o mediálním světě, o spolkovém životě atd. Je tedy jenom přirozené, že úměrně tomu narůstá též význam normativní regulace, která se sportu tak či onak týká. V této souvislosti se pak též stále častěji v různých souvislostech hovoří o tzv. sportovním právu, jakkoli je nezřídka tento pojem zase naopak více či méně rezolutně odmítán.

Z hlediska právní nauky a významu klasických právních disciplín se zdá být problematika sportovního práva (respektive práva ve sportu) druhořadou a jakoby na stránky tohoto časopisu ani nepatří. Přitom na tomto pohledu v jeho podstatě samozřejmě nic nemění, že se například na půdě vydavatele tohoto časopisu, tj. Fakulty právnické ZČU v Plzni, sportovní právo již několik let vyučuje, ba ani to, že se vyučuje též jinde (u nás zejména na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, ze zahraničí budiž pro ilustraci zmíněna alespoň známá Tulane University Law School z New Orleansu, která již po desetiletí rozvíjí svůj program sportovního práva).

Přesto je rozumné právě uvedené zdání auxiliárního charakteru právní problematiky sportu odmítnout. Za prvé, z obecného důvodu spočívajícího v tom, že se téma sportu nejen neúprosně dere do popředí

rozmanité novotvorby, ale částečně se zákonitě též stává atraktivním tématem v právní literární produkci, jakkoli to o naší právní literatuře platí ve srovnání se zahraničím¹ stále ještě jen spíše v relativně velmi omezené míře². Specifickým důvodem odmítnutí řečeného přezíravého pohledu na sportovní právo, respektive na právo ve sportu, je pak za druhé skutečnost, že i v této oblasti lze vedle téměř nepřeborného množství praktických otázek shledat též některá dílčí témata teoretická, tedy to, co na stránky tohoto časopisu patří bez pochybností především.

Základním teoretickým problémem, či přesněji řečeno souborem problémů sportovního práva, je, zda toto právo vůbec existuje a co si pod jeho pojmem případně představovat. Na to na vše existuje celá řada

¹ Aniž má smysl na tomto místě rozepisovat dnes již téměř nepřebornou zahraniční právní bibliografii týkající se sportu, postačí poukázat na existenci toho, co se u nás stále ještě ani na obzoru literárních aktivit nerýsuje, totiž existenci časopisů, které se přímo specializují na právní problematiku sportu. Sem jen v anglicky mluvícím světě vedle všeobecně známého *International Sports Law Journal* patří například *Sport and the Law Journal*, *World Sports Law Report*, *Sports Law Administration and Practice* aj.

² Ze základních děl obecného charakteru v rámci naší provenience zasluhuje zmínku alespoň KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck, 2001, dále sborník prací *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, ISBN 978-80-87284-28-5, jakož i KUBÍČEK, J. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, ISBN 978-80-210-6040-1.

nejrozmanitějších názorů. Přitom v kořeni problému se vcelku přirozeně stanoviska pohybují, jak naznačeno, okolo jednoho názorového pólu, v souladu s nímž sportovní právo existuje³, a druhého názorového pólu, podle kterého sportovní právo neexistuje, takže je třeba hovořit pouze o právu ve sportu, o sportu v právu⁴ apod.

Nezdá se, že by tyto názory (na jednom i druhém svém krajním pólu) byly prosty jistých zjednodušení a že při odpovědi berou zřetel ke všem relevantním východiskům. K těm, která relevantní přitom nepochybně jsou, patří přinejmenším to, na co se v právní nauce (v tom i onom názorovém proudu) velmi často v daných souvislostech zapomíná, totiž rozlišení toho, co bývá někdy označováno jako heteronomní právo na jedné straně a autonomní právo na straně druhé.⁵ Kromě toho, jakkoli se to zdá nepřirozené, není patrně zcela správné hledat nezbytnou korelaci mezi odvětvím práva jako částí systému práva a tím, co představuje tu či onu vědní a současně též pedagogickou disciplínu.

2. Otázka sportovního práva jako práva heteronomního

Jako heteronomní právo se většinou označuje to, co se jako právo chápe obvykle, tj. objektivní právo, které je dáno subjektem odlišným od toho, koho právní norma zavazuje, a které působí *erga omnes*.⁶ Tímto subjektem je ve vnitrostátních podmínkách, jak známo, stát, aniž je vyloučeno, aby jím na vyšší úrovni byl „nadstátní právotvorný subjekt“, například zejména EU.⁷ Přitom i právotvorný subjekt je, samozřejmě pouze v příslušných souvislostech, svým právem vázán, od ostatních právně zavázaných subjektů se však liší právě svým právotvorným charakterem.

Vázanost heteronomním právem je buď bezpodmínečná (konkrétně u kogentních norem), anebo podmíněná tím, že se *in concreto* neuplatní autonomie vůle, která uplatnění se heteronomní právní normy vyloučí (jmenovitě u norem dispozitivních). V prvním případě, jak je notoricky známo, se tedy od normy nelze za

žádných okolností odchýlit, ve druhém odchylka možná je, ba se i předpokládá, pokud k ní však nedojde, norma zavazuje stejně neúprosně jako norma kogentní. Tyto triviální poznatky se zde připomínají proto, že se na ně někdy zapomíná jak obecně, tak především právě při posuzování právních otázek sportu.

Pokud jde o heteronomní právo týkající se sportu, je zapotřebí rozlišovat jednak jeho normy, které představují speciální úpravu otázek spojených se sportem, a jednak jeho normy, které jsou obecné a které tak mají význam i pro jiné vztahy, jež se sportem nijak nesouvisejí. Jako příklad prvních lze z našeho práva uvést normy relativně velmi stručného zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů, jakož i normy ještě stručnějšího zákona č. 60/2000 Sb., o ochraně olympijských symbolik. Příklad druhých představují za aktuální situace normy upravující pracovní poměr, v němž profesionální sportovec může (kromě jiného) též působit, jehož úprava je však přirozeně relevantní i pro všechny jiné zaměstnance, kteří v něm práci nevykonávají jako sportovci.

Co se týče rozsahu norem heteronomního práva týkajícího se sportu, není obecný, nýbrž závisí vždy na přístupu konkrétního právotvorného subjektu. V této souvislosti lze na úrovni jednotlivých států rozlišovat (samozřejmě při určitém zjednodušení) jejich dva základní typy. Jednak ty, které do vztahů týkajících se sportu normativně zasahují výrazným způsobem, a jednak ty, které tuto oblast naopak ponechávají převážně na iniciativě soukromoprávních subjektů, které v této oblasti působí. Na tomto základě se nikoli nepřipadně hovoří na jedné straně o intervenčním přístupu či modelu a na druhé straně o přístupu či modelu liberálním.⁸ Cézura mezi oběma přístupy samozřejmě není nijak ostrá. U každého státu však buď ten, anebo naopak onen model nepochybně převládá.⁹ Podobně

³ Tak jednoznačně zejména ve slovenské literatuře GÁBRIŠ, T. *Športové právo*. Bratislava: Eurokódex, 2011.

⁴ V podstatě stejně jednoznačně u nás například citovaný KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck, 2001.

⁵ K základům tohoto rozlišování (které bývají připisovány zejména novokantovcům) u nás v koncizní formě viz například KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 52 a násl. ISBN 80-7179-028-1 (ještě před tím podrobněji srov. týž O právu kogentním a dispozitivním. *Právník*, 1995, s. 1 a násl.).

⁶ *Ibidem*.

⁷ V reálném světě mezinárodního práva veřejného je ovšem základním právním pramenem samozřejmě mezinárodní smlouva, takže v tomto svém segmentu je toto mezinárodní právo vlastně právem nikoli heteronomním, nýbrž autonomním a hovořit pro tyto případy o právotvorném subjektu není zjevně zcela přiléhavé.

⁸ Srov. například SUP, M. *Sportovní normy (pravidla) a jiné neprávní prameny pravidel chování sportovce*. In *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, s. 55 a násl., ISBN 978-80-87284-28-5, nebo KUBÍČEK, J. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 42, ISBN 978-80-210-6040-1.

⁹ Pozoruhodnou otázkou, která se v této souvislosti klade, je otázka závislosti volby liberálního či intervenčního modelu na ideologických základech právní novotvorby. Například typickým představitelem intervenčního modelu je socialistický stát (ať již bývalý náš, anebo v podstatě kterýkoli jiný), zatímco demokratické státy se tradičně spíše klonily k přístupu liberálnímu. Nezdá se však, že by rozdílnost v přístupech nutně ovlivňovaly ideologické motivy, jako spíše obecný koncept řešení různých společenských vztahů, jak jsme toho ostatně svědky i ve světě společenství demokratických států v podobě dvou základních makroekonomických koncepcí, totiž liberalismu na jedné straně a různě označovaného ekonomického intervencionismu na straně druhé. Přitom zase především v závislosti sportu právě na ekonomice se i v demokratických státech zjevně stále častěji objevují tendence k právním intervencím do sportu.

pojetí pak lze anticipovat či sledovat tam, kde může jít či kde jde o onu novotvorbu nadstátního právotvorného subjektu.

Z právě uvedeného rozlišení rozsahu normativní intervence právotvorného subjektu do oblasti sportu vyplývá, že o sportovním právu ve smyslu heteronomního práva nemá zřejmě smysl hovořit tam, kde vládne onen liberální přístup ke sportovní normotvorbě. Zde je v podstatě tradičně vyloučena předně úprava vztahů týkajících se sportu cestou uplatnění heteronomních dispozitivních norem (samozřejmě s tou výhradou, že i ve sportovním sektoru se zákonitě mohou uplatňovat nejrůznější obecné právní normy upravující zejména ty či ony smlouvy, na nichž však z hlediska jejich právní úpravy není nic specificky sportovního). Avšak právě i normy kogentní, jsou-li ve svém zaměření na tyto vztahy vůbec nějaké, se co do svého počtu omezují na minimum a za základ justifikace nějakého sportovního práva jakožto právního odvětví je nelze nepochybně brát.

Poněkud jinak se na první pohled může zdát hodnocení existence sportovního práva tam, kde se vyskytuje onen intervenční model. Zde se například lze setkat (byť zatím spíše zřídka) se státní normotvorbou již na úrovni zakotvení samotného ústavního subjektivního práva na sport či práva sportovat. Kromě toho se v různých oblastech světa šíří občas tendence problematiku sportu koncentrovat do speciálního zákona o sportu (jak je tomu například ve slovenském zákoně č. 440/2015 Z. z., o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů) anebo jí přinejmenším alespoň věnovat pozornost sice parciálně, avšak rozsáhle specificky a explicitně v jednotlivých zákonech. Ve všech těchto případech přitom jde většinou o normotvorbu mající charakter veřejnoprávní, a tedy kogentní. Naproti tomu heteronomní sportovní normy dispozitivní ani v intervenčním systému většinou obvyklé nebývají (samozřejmě opět nad rámec obecné právní novotvorby spadající zejména do oblasti smluvního systému).

Není jisté sporu, že náš právní řád v aktuální podobě reprezentuje onen liberální přístup k normativnímu řešení otázek sportu.¹⁰ Na tomto základě a v hranicích heteronomního práva o něm lze tedy učinit dílčí, byť toliko ryze pozitivistický závěr, že v něm sportovní právo jako samostatné právní odvětví zjevně neexistuje. Pokud jde o nadstátní oblast, jakkoli se lze setkávat s myšlenkami o mezinárodním sportovním právu¹¹,

¹⁰ Obdobně viz práce citované v poznámce 8.

¹¹ Jakýmsi „startem“ těchto myšlenek patrně byl první mezinárodní kongres sportovního práva, který se konal na sklonku roku 1992 a na jehož základě byla vytvořena International Association of Sports Law (ISLA), která i nadále pořádá své mezinárodní kongresy sportovního práva.

těžko se ubránit dojmů, že sportovní právo jakožto skutečné právo ve smyslu uceleného souboru právních norem ani zde neexistuje; to platí jak o oblasti pramenů reálného mezinárodního práva (zejména reálných mezinárodních smluv), tak o oblasti dalších právních pramenů, o které se opírá například Evropská unie či jiné analogické společenství států¹².

Tímto pozitivistickým závěrem ovšem není dotčena otázka, jak je to s oním autonomním právem, ani otázka, jak to má být s heteronomním právem v oblasti sportu, a tedy případně i heteronomním sportovním právem *de lege ferenda*, a to samozřejmě i s přihlédnutím k otázce, jak hodnotit existenci heteronomního sportovního práva tam, kde vládne zmíněný intervenční model.

3. Otázka sportovního práva jako práva autonomního

Jako autonomní právo bývá označováno to, co za právo naopak obvykle považováno není, tj. soustava pravidel, která se jako regulátor lidského chování rodí na základě toho, co dnešní občanský zákoník označuje jako právní jednání a co určuje chování v právních vztazích v míře, v jaké takovouto autonomní regulací chování nevylučuje (samozřejmě ve své kogentní části) ono heteronomní právo¹³. Od heteronomního práva se právo autonomní liší tím, že nepůsobí *erga omnes*, nýbrž toliko *inter partes*, to znamená pouze vůči těm, kdo buď toto právo sami svým právním jednáním vytvořili, anebo je jinak dobrovolně přijali ať již výslovnou akceptací, nebo tím, že se mu podřídili mlčky, zejména vstupem do právnické osoby spravující se tímto autonomním právem (jež má například podobu stanov spolku apod.).

¹² Na tom nic nemění známá Bílá kniha o sportu vydaná na půdě EU v roce 2007, která na jedné straně svým poukazem na judikaturu Evropského soudního dvora, jakož i na rozhodnutí Evropské komise sice explicitně uznává specifčnost sportu, která je však sama dokladem pouze relativně velmi omezeného okruhu vztahů, na něž se skutečně právní normy v této oblasti vztahují. Přitom přes další rozvoj, k němuž v právotvorné činnosti EU od vydání Bílé knihy o sportu nepochybně došlo (zejména v podobě Lisabonské smlouvy, která na sport nezapomíná), sotva lze tvrdit, že by se na tomto stavu něco skutečně kvalitativního změnilo.

¹³ Teoreticky lze o výjimce uvažovat v případě známého, dnes již letitého problému tzv. *self regulatory contracts*, pokud se o nich uvažuje v souvislosti se smlouvami s cizím prvkem, kde v úvahu připadá volba práva, která implikuje formálně logicky též volbu autonomního práva, a tím i teoretickou možnost vyloučit aplikaci kogentního práva stranami smlouvy. Tato výjimka je však stěžejně udržitelná a oprávněně bývá odmítána pro svou nekorektnost, a to se závěrem, že ani touto cestou nelze *ius cogens* vyloučit. (Z naší teoretické fronty zřejmě prvé zdůvodnění tohoto stanoviska viz KNAPP, V. In SMITTHOFF, C. (red.) *Sources of the Law in International Law*. London: 1964, s. 276.)

Odtud vyplývá, že zdrojem autonomního práva je v podstatě vždy ta či ona smlouva a z tohoto hlediska lze autonomní právo nikoli nepřiléhavě (byť zase jistě ne zcela přesně) označovat jako *lex contractus*. Tato smlouva však mnohem častěji než svou klasickou podobu (ať písemnou, nebo ústní) mívá podobu toho či onoho parapravního normativního aktu, který nejso právním předpisem, přesto na smluvním základě zavazuje své adresáty, a to zejména jako příslušníky určitého společenství (například řečeného spolku), návštěvníky určitého místa (ve sportu například stadionu) atp. Někdy se z tohoto okruhu smluvního autonomního práva (byť s poukazem na riziko obtížného rozlišení) vylučují autonomní normativní akty typu nezávazných konvencí, mezi jejichž příklady se uvádějí různá pravidla her, pravopisná pravidla apod.¹⁴ Nezdá se však, že by takovýto přístup byl, přinejmenším za všech okolností, zcela bez pochybností, zejména mají-li se na mysli například pravidla fotbalu, hokeje, ale i tenisu apod., a to bez zřetele k tomu, že porušení i těchto pravidel (jak se při jejich odlišení od autonomního práva připouští) může být dokonce právně významné. V míře, v jaké porušení těchto pravidel je porušením smlouvy (byť smlouvy *sui generis*), je totiž i ono samozřejmě protiprávní a jako svůj následek má, respektive přinejmenším může mít svou sankci srovnatelnou se sankcí za porušení klasických parapravních normativních aktů. Rovněž tato pravidla sportovních her tedy jako součást autonomního práva lze podle zde zastávaného názoru považovat.

Pokud jde o celý konglomerát autonomních norem týkajících se sportu, i v jejich rámci (podobně jako u heteronomních právních norem, byť nikoli totožně) je třeba rozlišovat jak normy, které představují speciální úpravu otázek spojených se sportem, tak normy, které s ohledem na svůj obecný charakter se sportem pouze souvisejí. Příkladem prvních jsou právě sportovní, respektive soutěžní pravidla v jednotlivých sportovních odvětvích, a to i nad rámec oněch zmíněných samotných pravidel hry, dále normy týkající se rozhodčích, normy řešící přestupy hráčů mezi kluby apod. Jako příklad druhých lze uvést různá interní organizační pravidla sportovních spolků, která sice pro fungování příslušného sportovního odvětví mají svůj význam, bylo by a často též je však možné je použít i při organizaci života spolků, které se sportem nemají nic společného. Další rozlišení autonomního práva v oblasti sportu, které v rámci heteronomního práva svou obdobu většinou nemá, pak spočívá v rozdílech autonomního práva jednak obecného, které se týká více méně všech sportovních odvětví (například pravidla fair play), a jednak specifického, které se vztahuje jen na

některé sportovní odvětví, popřípadě na určitou skupinu takových odvětví (například soutěžní pravidla fotbalu nebo řečená pravidla přestupu hráčů v klubech působících v kolektivních sportech).

Co se týče rozsahu norem autonomního práva týkajícího se sportu, ani on není obecný. Jednak je předem neurčitelný obecně, totiž s ohledem na jakousi kvantitativní „nekonečnou“ variabilitu svobodné vůle, kterou je *lex contractus* formován, a jednak do jisté míry představuje opačný obraz heteronomního práva týkajícího se sportu, a to v tom smyslu, že často „zaplnňuje prostor“, kde se heteronomní právo neuplatňuje (a naopak se zásadně neuplatňuje tam, kde heteronomní právo působí, ledaže výjimečně působí paralelně s tímto heteronomním právem).

Je to právě tato souvislost, která vyvolává naznačený jev, že mnoho autorů nejen o heteronomním a autonomním právu týkajícím se sportu takřkajíc „mluví jedním dechem“ (byť jedno ani druhé tak terminologicky většinou neoznačují), ale nezřídka mezi oběma těmito normativními regulacemi ani nečiní jednoznačné diference. To se projevuje samozřejmě při úvahách o vnitrostátní regulaci.¹⁵ Pozoruhodně se to však projevuje i v rámci nadnárodní regulace sportu. Zde zajímavou ukázkou představuje například v oblasti boje proti dopingovému tzv. Antidopingový kodex, který v roce 2003 vznikl na půdě Světové antidopingové agentury (WADA) a který přes svůj charakter „produktu“ soukromoprávní nadace (založené v roce 1999 podle švýcarského práva) bývá nezřídka vnímán jako regulace právní nebo v jejím rámci bez dalšího alespoň traktovan¹⁶ (maje ostatně co do své aplikovatelnosti přinejmenším srovnatelnou, ne-li dokonce vyšší efektivitu). Obdobnou ukázkou pak je v tomto směru judikatorní činnost Rozhodčího soudu pro sport (CAS), založeného Mezinárodním olympijským výborem, která

¹⁴ Srov. KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1, s. 53.

¹⁵ Názorným svědectvím toho je již citovaná kolektivní práce *Sportovní právo*, kde právě pod tímto názvem jeden z nejhodnotnějších příspěvků (M. Supa) se věnuje převážně právě mimoprávním sportovním normám (jakkoli autor shodou okolností mezi touto mimoprávní regulací a skutečným heteronomním právem důsledně rozlišuje). Jiným příkladem pak je rovněž již citovaná práce KUBÍČKA, J. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, ISBN 978-80-210-6040-1, kde se na řadě míst v souvislosti s řešením otázek práva ve sportu pojednává o sportovních normách, a to logicky v návaznosti na tzv. legální licenci, kterou dnes u nás obsahuje čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (a která mj. sahá ke staré zásadě „*quae lex non prohibet, debent permissa videri*“).

¹⁶ Je ovšem třeba připustit, že někdy se tento kodex označuje jako „svět sám pro sebe“ s poukazem na to, že jeho ustanovení jsou vykládána jako nezávislý autonomní text bez odkazu na platné právo (srov. HAMERNÍK, P. V čem spočívá podstata sportovního práva. In *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, s. 31 a násl., ISBN 978-80-87284-28-5, jakož i literaturu tam uvedenou).

v různých pojednáních slouží jako ten či onen doklad o sportovním právu či o právu ve sportu, ačkoli tento „soud“ s ohledem na svůj zcela nepochybně soukromoprávní charakter samozřejmě nemůže být dost dobře nadán precedenční pravomocí, a mají-li tak jeho některá rozhodnutí normativní charakter, pak jistě toliko jako specifický paraprávní normativní akt. Samostatnou kapitolou jsou pak například v oblasti fotbalu předpisy FIFA a UEFA, které jsou ve fotbalovém prostředí chápány jako „*suprema lex*“, o kterém se vůbec nepochybuje a k němuž je tak brán zřetel primárně většinou bez dalšího (byť je třeba připustit, že tento postoj zpravidla není reprezentován představiteli právní nauky).

Vzdor všem shora uvedeným představám nebo alespoň zjednodušujícím přístupům autonomní právo, ať v tom či onom svém prameni, objektivním právem *proprio sensu* samozřejmě není, a to i přesto, že *in concreto* má svou právní závaznost stejnou jako právo heteronomní¹⁷. To, co se jej v oblasti sportu týká, tedy nelze řadit do nějakého právního odvětví (ať již „klasického“, nebo nějak nově konstruovaného), neboť právní odvětví jsou vlastní jistě toliko právu heteronomnímu, které se z nich skládá, zatímco u práva autonomního tomu tak zřejmě není. Proto lze uzavřít, že v hranicích autonomního práva o sportovním právu jako o právním odvětví nemá smysl hovořit.

4. Otázka heteronomního sportovního práva *de lege ferenda*

Vychází-li se ze shora naznačených premis jednak o tom, že z pozitivistického hlediska u nás, respektive v prostředí, kde se neuplatňuje onen intervenční model právní úpravy oblasti sportu, heteronomní sportovní právo neexistuje, a jednak o tom, že autonomní právo v oblasti sportu nelze chápat jako součást právního odvětví (ať již jakéhokoli), klade se zákonitě dále naznačená již otázka, zda se s popsáním stavem heteronomního práva, jak v oblasti sportu existuje například u nás, spokojit a v této souvislosti sportovní právo nenastolit. S tím souvisí i obecnější otázka, zda, neexistuje-li sportovní právo při aplikaci onoho liberálního přístupu k právní úpravě sportu, existuje alespoň tam, kde se ve vysoké míře aplikuje opak, tedy intervenční přístup.

Na první z položených otázek zasluhuje ohledně spokojenosti s právní úpravou sportu u nás odpovědět jistě negativně. Přitom námitky *de lege ferenda*

vystupují do popředí právě především ve vztahu k tomu, co v našem právu upraveno není, i když nescházejí ani námitky týkající se toho, co v něm upraveno je. Aniž je možné na tomto místě podat v daných souvislostech hlubší seriózní analýzu, upozorňuje na sebe notoricky známá potřeba doplnění naší právní úpravy především o jasné vymezení právních základů profesionálního výkonu sportovní činnosti (k čemuž se pak může vázat i dílčí úprava základů sportu amatérského). S tím pak souvisí též neméně známá potřeba dořešení navazujících daňových otázek. Určitý a do značné míry heterogenní prostor se dále otevírá pro úplnější a hlavně efektivní legislativní řešení opatření proti negativním jevům ve sportu (ať již jde zejména o doping ve sportu, manipulaci s výsledky soutěží, opatření proti násilí aj.). K tomu všemu pak lze podle okolností přiřadit i některá legislativní pojmová vymezení, která přispějí ke sjednocení sportovní terminologie. Vedle všech těchto v podstatě veskrze kogentních úprav nelze vyloučit ani užitečnost (i když zřejmě nikoli nezbytnost) některých speciálních dispozitivních právních norem týkajících se zejména základních smluvních typů v oblasti sportu.

Bez nároku na úplnost výčtu legislativních námětů na tomto místě lze konstatovat, že k těm námětům, jež byly uvedeny, se mohou přidružit i některá témata další, a to i ta, která umožní dílčí státní normativní intervence do sportovní sféry. Tato intervence se však zdá být přípustná pouze při dodržení dvou imperativů. Obecný je ten, že by měla být pokud možno co nejrezervovanější. Specifický pak spočívá v tom, že ji lze akceptovat pouze v míře, která je nanejvýš úměrná podpoře, kterou stát sportu poskytuje. A s tím souvisí i druhý naznačený problém *de lege ferenda*. Právní základ státní podpory sportu u nás na jedné straně existuje. Zejména zkušenosti z posledního období však na druhé straně jasně ukazují, že tato úprava neodpovídá potřebám, jejichž uspokojení sport vyžaduje a zasluhuje. Zde se tedy rozprostírá další pole, jehož „obhospodaření“ je potřebné legislativně zabezpečit (byť v tomto posléze uvedeném případě nemusí jít vždy jen o legislativu v pravém slova smyslu, tj. o právní úpravu v samotném zákoně).

Všechny shora uvedené náměty a požadavky naznačují odpověď na otázku, zda jejich případné respektování naší legislativou, a to třeba i při dodržení případného požadavku vydání nějakého ucelenějšího zákona o sportu a jeho podpoře, povede ke vzniku sportovního práva, či nikoli. Jakkoli jde o náměty, které jistě nejsou zanedbatelné a jejichž realizace podle okolností může vést i k rozsáhlejšímu právně normativnímu výsledku, nezdá se, že by bylo opodstatněné dospívat k závěru o existenci sportovního práva

¹⁷ To mimochodem pro *lex contractus* již přes dvě stě let skvěle ilustruje zejména francouzský Code civil ve svém článku 1134: „*Les conventions légalement formées tiennent lieu de loi à ceux qui les ont faites.*“ (Smlouvy legálně utvořené nahrazují zákon pro ty, kteří je uzavřeli.)

jakožto právního odvětví¹⁸. Avšak nejen to. Značné pochybnosti vzbuzuje opodstatněnost představy sportovního práva jakožto právního odvětví i tam, kde se případně přijme intervenční model právní úpravy sportu. Předně je evidentní, že v případě souboru právních norem, které připadají v úvahu jako obsah sportovního práva, rozhodně nejde o „klasické“, respektive základní právní odvětví, a to ani v oblasti soukromého práva, ani v oblasti práva veřejného. O tom ostatně svědčí skutečnost, že ať již je přístup k regulaci sportu objektivním právem z hlediska kvantitativního jakýkoli, nelze nepřipustit, že se právní aspekty sportu nacházejí právě jak v oblasti veřejného práva, tak i v oblasti práva soukromého. V úvahu by tedy připadalo přistupovat ke sportovnímu právu jako k tomu, co někdy bývá v teorii práva označováno jako smíšené, respektive komplexní právní odvětví, které je vytvořeno *ad hoc* a zahrnuje prvky různých právních odvětví základních¹⁹. Ani tento přístup se však nezdá jako dostatečně opodstatněný. V každém případě nikoli pro stoupence názorového proudu, který s existencí žádných takových odvětví nepočítá.²⁰ Avšak ani tam, kde se o takových odvětvích uvažuje, se nelze ubránit dojmu, že jde o něco jiného. Vezme-li se pro ukázkou dnes pravděpodobně nejnázornější příklad, jímž je právo životního prostředí, je zřejmé, že to, co se jím reguluje, je jím normativně regulováno jako více méně homogenní oblast společenských vztahů, respektive chování v nich, přičemž jde o normativní regulaci v podstatě vyčerpávající, tj. takovou, která nevyžaduje žádnou nebo přinejmenším žádnou rozsáhlejší další (tj. mimoprávní) normativní regulaci. Naproti tomu to, co se považuje za předmět heteronomního sportovního práva, nejenže je extrémně heterogenní sférou vztahů ve společnosti, ale samo o sobě to nemůže obstát bez rozsáhlé normativní regulace mimoprávní (jejíž opodstatněná

existence potom i při zvolení mimořádně širokého intervenčního modelu právní regulace sportu vede k tomu, že taková heteronomní právní regulace pravděpodobně nikdy nebude dosahovat kvantitativně rozsahu právní regulace životního prostředí). I když se tedy lze setkávat s více či méně sofistikovanými apologetikami existence sportovního práva jakožto právního odvětví²¹, ukazuje se jako rozumnější vycházet z toho, že takové právní odvětví neexistuje a ani v budoucnu by patrně existovat nemělo.

5. Otázka sportovního práva jako vědecké a pedagogické disciplíny

Odmítnutí sportovního práva jako právního odvětví ovšem neznamená negaci pojmu sportovního práva vůbec. Předně by bylo zcela zbytečné a jistě i neúčinné jeho pojem odmítat v běžné mluvě, kde se více méně vžil a kde jako hovorová zkratka může přispívat a nepochybně i přispívá k flexibilitě komunikace; to platí jmenovitě tam, kde se komunikuje z hlediska právního v laických sociálních skupinách, tj. kde není nutné lpět na exaktnosti výrazů. Zbytečné a nesprávné by však bylo odmítat pojem sportovního práva i v odborných právnických kruzích. Důvodem je skutečnost, že je nepochybně nutné, aby byla oblast chování týkajícího se tak či onak sportu poznávána a koneckonců i dále rozvíjena nejen z meritorního hlediska vlastní sportovní činnosti, ale i z hlediska normativního. Přitom toto poznání a rozvoj musí mít nezbytně komplexní charakter.

To konkrétně znamená poznávat a podle potřeby též kriticky hodnotit a zdokonalovat vlastní právní normy, které se sportu týkají a které vždy musí být více či méně rozptýleny v různých právních předpisech, a to i když je či bude právní problematika sportu koncentrována do specializovaného zákona. Současně to ovšem znamená orientovat se na to, jakož i přispívat k rozvoji toho, kde leží nepochybně gros novotvorby týkající se sportu, tj. souboru oněch mimoprávních sportovních norem.²² Potřeba tohoto komplexního přístupu k normotvorbě týkající se sportu tedy nejen připouští, ale dokonce i indikuje akceptaci sportovního

¹⁸ Tento závěr je činěn samozřejmě bez zřetele ke spíše výjimečným právním názorům, které zjevně inklinují k uznání jednotlivých „právních odvětví“ pouze „pro pedagogické účely“ (viz například BOGUSZAK, J. In VEVERKA, V., BOGUSZAK, J., ČAPEK, J. *Základy teorie práva a právní filozofie*. Praha: CODEX, 1996, ISBN 80 85963-06-X, s. 80, nebo též In BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2001, ISBN 80-86432-13-0, s. 90).

¹⁹ Srov. například KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1, s. 69.

²⁰ Takový přístup (který byl vcelku běžný zejména v obdobích před tím, než jednotliví představitelé právní nauky specializující se na dílčí okruhy právních norem postupujícími různými klasickými právními odvětvími začali tyto okruhy právních norem prosazovat jako samostatná právní odvětví) není přitom neopodstatněný, neboť připuštěním takovýchto smíšených odvětví, která zahrnují i jednotlivé normy „klasických právních odvětví“, znamená zařazení elementu či elementů do systému, který je koncipován na základě jednoho kritéria, cestou porušení jednotnosti tohoto kritéria připuštěním jakéhosi „paralelního“ kritéria dalšího (nebo dokonce jakýchsi kritérií dalších).

²¹ Srov. zejména poznámku 3.

²² Pouze pro ilustraci z tohoto pohledu zasluhuje pozornost téměř olbřímí novotvorba, k jejímuž vypracování (za částečné participace i některých akademických pracovníků Fakulty právnické ZČU) přistoupila před několika lety Fotbalová asociace ČR a která spolu se stanovami čítá celou desítku jen těch nejzákladnějších (a většinou i značně rozsáhlých) předpisů; přitom na tuto normotvorbu navazuje řada analogických dalších předpisů, jež vydaly pobočné spolky asociace (tj. krajské a okresní fotbalové svazy, včetně Pražského fotbalového svazu) a které s předpisy asociace tvoří jeden celek, bez něhož by organizace a fungování celého našeho fotbalového hnutí nemohly před opodstatněnými náročnými právními požadavky dost dobře obstát.

práva jako vědní disciplíny s tím, že její uvedené označení, které je ve shora popsaném smyslu exaktně těžko obhajitelné na úrovni vlastního právního systému složeného z jednotlivých právních odvětví, je plně adekvátní na úrovni právní nauky.

Podrobnější vysvětlení jistě nevyžaduje, že zasluhuje-li určitá vědní oblast vědeckého zkoumání, zasluhuje většinou, aby byly výsledky tohoto jejího zkoumání též dále šířeny v rámci vzdělávacího procesu. To platí i o vysoce specializovaných úzkých oblastech poznání a tím spíše to pak platí o tak rozsáhlých oblastech, k nimž patří normativní úprava otázek týkajících se sportu.²³

Pokud jde konečně o právě naznačenou náplň sportovního práva jakožto vědecko-výzkumného a vzdělávacího procesu týkajícího se sportu, je třeba na úrovni jak heteronomního práva, tak i na úrovni práva autonomního věnovat pozornost nejen národní (vnitrostátní) normotvorbě, ale i normotvorbě nadnárodní.

²³ V těchto přístupech ke sportovnímu právu jakožto k právní науce a právní disciplíně naopak s řečeným Gábrišem, který v práci citované v poznámce 3 existenci sportovního práva deklaruje i v těchto oblastech, lze plně souhlasit.

Přitom nutné je sledovat nejen přímou vertikální souladnost národní normotvorby s normotvorbou nadnárodní jak v segmentu heteronomního práva, tak v segmentu autonomního práva, ale též interakce mezi nadnárodními úpravami a národními úpravami napříč oběma segmenty. Dále, ve všech případech hlavní směr výzkumu a vzdělávání musí cílit zjevně na otázky novotvorby spjaté se sportem přímo, tj. na otázky speciální sportovní novotvorby; opodstatněné ovšem nezřídka je, zejména v pedagogickém procesu, orientovat pozornost též na normotvorbu obecnou, která má význam nejen pro sportovní sféru, ale i pro oblasti jiné. Konečně co do pragmatické využitelnosti lze předpokládat i požadovat výzkum a výuku sportovního práva se zaměřením především na praktické otázky; opomíjet ovšem nelze, a to především v oblasti výzkumu, ani otázky teoretické; to má svůj přirozený důvod všeobecný, v současné době však se k tomu druží i důvod specifický, spočívající v tom, že teoretické stránky sportovního práva zůstávají (přínejmenším v našich podmínkách) stále ještě v mimořádně zanedbaném stavu. Pokud tedy tento článek alespoň v malé míře přispěje k odstranění tohoto nedostatku, splní svůj účel.